

Anonymiseret version

Oversættelse

C-600/21 - 1

Sag C-600/21

Anmodning om præjudiciel afgørelse

Dato for indlevering:

28. september 2021

Forelæggende ret:

Cour de cassation (Frankrig)

Afgørelse af:

16. juni 2021

Appellant:

QE

Indstævnt:

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest

[Udelades]

DOM AFSAGT AF COUR DE CASSATION (kassationsdomstol, Frankrig), FØRSTE AFDELING FOR CIVILE SAGER, DEN 16. JUNI 2021

QE, [udelades] Maisons-Alfort, har iværksat [udelades] appel [udelades] til prøvelse af dom afsagt den 3. oktober 2019 af cour d'appel de Versailles (16e chambre) (appeldomstolen i Versailles (16. Afdeling)) i tvisten med selskabet caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest (herefter »banken«), [udelades] Nantes, som er indstævnt i kassationsappellen.

[Udelades] [processuelle oplysninger]

Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

- 1 Ifølge den appellerede dom (Versailles, 3.10.2019), der blev afsagt ved hjemvisning efter kassationsappel (første afdeling for civile sager, 26.9.2018 [udelades]), ydede caisse fédérale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, hvorunder banken hørte, QE (låntageren) et tyveårigt lån på 209 109 EUR til erhvervelse af en ejendom efter accept fra låntageren den 21. februar 2006 af et tilbud, som blev bekræftet ved et officielt lånedokument af 17. maj 2006. Det var i låneaftalens generelle betingelser, artikel 16-1, fastsat, at afdragene automatisk ville forfalde til øjeblikkelig betaling uden formaliteter eller påkrav i tilfælde af mere end 30 dages forsinkelse af betalingen af et afdrag på hovedstolen, renter eller omkostninger.
- 2 Da den termin på et beløb af 904,50 EUR, der var forfalden den 10. december 2012, ikke var blevet betalt, og da terminen i januar 2013 heller ikke blev betalt, erklærede banken den 29. januar 2013 låneaftalen for førtidigt ophævet uden forudgående påkrav og foretog udlæg i løsøre i låntagers hjem den 17. september 2015 med henblik på salg. Låntageren gjorde gældende, at der var uregelmæssigheder i udlægsprotokollen, og indbragte den 13. oktober 2015 sagen for den fuldbyrdende ret med påstand om annullation af fogedforretningen.

Undersøgelse af kassationsanbringenderne

[Udelades]

- 3 [Udelades] [Det første anbringende er uden relevans for den foreliggende sag]

Det andet anbringende

Anbringendets ordlyd

- 4 Låntageren har foreholdt cour d'appel (appeldomstol), at den har frifundet indstævnte:

»1°/ trods det forhold, at i aftaler indgået mellem erhvervsdrivende på den ene side og forbrugere på den anden side er vilkår, der har til formål eller til følge, at der til ulempe for forbrugeren skabes en væsentlig uligevægt mellem aftaleparternes rettigheder og forpligtelser, urimelige; skønt vilkår, hvis formål eller virkning er at tillade den erhvervsdrivende uden rimeligt varsel at bringe aftalen til ophør, må anses for urimelige, medmindre den erhvervsdrivende fremlægger bevis for det modsatte; selv om det tilkommer de dommere, der skal pådømme sagens realitet, af egen drift at påpege den urimelige karakter af de kontraktvilkår, der er blevet indbragt for dem, så snart de råder over de faktiske og retlige omstændigheder, der sætter dem i stand til at tage stilling i sagen; selv om cour d'appel (appeldomstol) i den foreliggende sag, efter at have fastslået, at låneaftalens artikel 16.1 fastsatte, at långiveren kunne erklære aftalen ophævet

førtidigt uden formaliteter eller påkrav i tilfælde af mere end 30 dages forsinkelse af betalingen af et afdrag på lånet, idet den undlod at undersøge, om dette vilkår, som tillod den erhvervsdrivende uden rimeligt varsel at bringe aftalen til ophør, burde anses for urimeligt, medmindre banken godtgjorde det modsatte, forsømte at oplyse retsgrundlaget for sin afgørelse i henseende til tidligere artikel L. 132-1 (nu artikel L. 212-1), tidligere artikel R. 132-2, stk. 4 (nu artikel R. 212-2, stk. 4), tidligere artikel R. 632-1 og L. 141-4 i forbrugerloven, under ét artikel 1184 i den civile lovbog (i den affattelse, der gik forud for anordningen af 10.2.2016)

2°/ trods det forhold, at i aftaler indgået mellem erhvervsdrivende på den ene side og forbrugere på den anden side, er vilkår, der har til formål eller til følge, at der til ulempe for forbrugeren skabes en væsentlig uligevægt mellem aftaleparternes rettigheder og forpligtelser, urimelige; skønt det vilkår, der tillader långiver i tilfælde af mere end 30 dages forsinkelse af betalingen af et afdrag på lånet at erklære aftalen ophævet førtidigt, hvorved de skyldige beløb forfalder øjeblikkelig, uden at låntageren får mulighed for at forklare sig forinden om denne ophævelsesgrund, har en urimelig karakter; selv om det tilkommer de dommere, der skal pådømme sagens realitet, af egen drift at påpege den urimelige karakter af de kontraktvilkår, der er blevet indbragt for dem, så snart de råder over de faktiske og retlige omstændigheder, der sætter dem i stand til at tage stilling i sagen; selv om cour d'appel (appeldomstol) i den foreliggende sag, idet den undlod at undersøge, om låneaftalens artikel 16.1 burde anses for urimelig, idet den tillod långiver i tilfælde af mere end 30 dages forsinkelse af betalingen af et afdrag ensidigt at bringe aftalen til ophør uden at give låntageren mulighed for at forklare sig om den misligholdelse, som han blev tillagt, forsømte at oplyse retsgrundlaget for sin afgørelse i henseende til tidligere artikel L. 132-1 (nu artikel L. 212-1), tidligere artikel R. 632-1 og L. 141-4 i forbrugerloven, under ét artikel 1184 i den civile lovbog (i den affattelse, der gik forud for anordningen af 10.2.2016)

3°/ trods det forhold, at i aftaler indgået mellem erhvervsdrivende på den ene side og forbrugere på den anden side, er vilkår, der har til formål eller til følge, at der til ulempe for forbrugeren skabes en væsentlig uligevægt mellem aftaleparternes rettigheder og forpligtelser, urimelige; selv om det tilkommer de dommere, der skal pådømme sagens realitet, af egen drift at påpege den urimelige karakter af de kontraktvilkår, der er blevet indbragt for dem, så snart de råder over de faktiske og retlige omstændigheder, der sætter dem i stand til at tage stilling i sagen; skønt Domstolen har fastslået, at artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler skal fortolkes således, at hvad angår en national rets vurdering af, om vilkåret om den førtidige ophævelse af låneaftalen på grund af en skyldners misligholdelse i en begrænset periode af sine forpligtelser eventuelt er urimeligt, skal denne ret efterprøve, om den erhvervsdrivendes ret til at ophæve hele lånet er betinget af forbrugers manglende overholdelse af en forpligtelse, som er af afgørende betydning i forhold til den pågældende aftale, om denne mulighed er tiltænkt tilfælde, hvor en sådan misligholdelse er tilstrækkeligt alvorlig hvad angår lånets varighed og størrelse, om den nævnte ret fraviger de almindelige retsregler, der, hvor der ikke er aftalt specifikke betingelser i kontrakten, er gældende på området, og om den

nationale lovgivning fastsætter egnede og effektive midler, som giver den forbruger, der er omfattet af et sådant vilkår, mulighed for at fjerne virkningerne af ophævelsen af lånet (Domstolens dom af 26.1.2017, Banco Primus, C-421/[14]); selv om cour d'appel (appeldomstol) i den foreliggende sag, idet den undlod at undersøge, om bestemmelsen om førtidig ophævelse i låneaftalens artikel 16.1 burde anses for urimelig, idet den tillod ophævelse af aftalen om et tyveårigt lån på 209 109 EUR i tilfælde af en forsinkelse på blot 30 dage af betalingen af et afdrag, forsømte at oplyse retsgrundlaget for sin afgørelse i henseende til artikel 3, stk. 1, og artikel 4, i direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993, således som fortolket af Domstolen, sammenholdt med tidligere artikel L. 132-1 (nu artikel L. 212-1), tidligere artikel R. 632-1 og L. 141-4 i forbrugerloven.«

Cour de cassations (kassationsdomstol) svar

Under henvisning til artikel 267 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde:

EU-retten

- 5 Artikel 3, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler fastsætter, at et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.
- 6 Dette direktivs artikel 4 bestemmer:
  - »1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.
  2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«
- 7 Den Europæiske Unions Domstol (Domstolen) fastslog ved dom af 26. januar 2017 (Banco Primus SA, C-421/14), at artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13, skal fortolkes således, at:
  - »– Efterprøvelsen af, om et vilkår i en kontrakt, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, eventuelt er urimeligt, indebærer, at det skal fastslås, om dette vilkår bevirker en betydelig skævhed i kontraktparternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren. Denne efterprøvelse skal foretages under hensyntagen til de regler i national lovgivning, der finder anvendelse, såfremt parterne selv ikke har truffet nogen aftale, og under

hensyntagen til de midler, forbrugeren råder over i medfør af den nationale lovgivning til at bringe anvendelsen af denne type af kontraktvilkår til ophør, såvel som til, hvilken type varer eller tjenesteydelser den pågældende aftale omfatter, samt til alle omstændighederne i forbindelse med dennes indgåelse [...]

– Hvad angår en national rets vurdering af, om vilkåret om den førtidige ophævelse af låneaftalen på grund af en skyldners misligholdelse i en begrænset periode af sine forpligtelser eventuelt er urimeligt, skal denne ret efterprøve, om den erhvervsdrivendes ret til at ophæve hele lånet er betinget af forbrugernes manglende overholdelse af en forpligtelse, som er af afgørende betydning i forhold til den pågældende aftale, om denne mulighed er tiltænkt tilfælde, hvor en sådan misligholdelse er tilstrækkeligt alvorlig hvad angår lånets varighed og størrelse, om den nævnte ret fraviger de almindelige retsregler, der, hvor der ikke er aftalt specifikke betingelser i kontrakten, er gældende på området, og om den nationale lovgivning fastsætter egnede og effektive midler, som giver den forbruger, der er omfattet af et sådant vilkår, mulighed for at fjerne virkningerne af ophævelsen af lånet.«

Fransk ret

- 8 Artikel L. 132-1 i code de la consommation (den franske forbrugerlov) i den affattelse, udstedt ved anordning nr. 2001-741 af 23. august 2001, der finder anvendelse på tvisten og bl.a. omhandler gennemførelsen af dette direktiv, fastsætter, at i aftaler indgået mellem erhvervsdrivende på den ene side og ikke-erhvervsdrivende eller forbrugere på den anden side, er vilkår, der har til formål eller til følge, at der til ulempe for den ikke-erhvervsdrivende eller forbrugeren skabes en væsentlig uligevægt mellem aftaleparternes rettigheder og forpligtelser, urimelige.
- 9 Ifølge fast praksis hos Cour de cassation (kassationsdomstol) kan det af artikel 1134, 1147 og 1184 i code civil (den civile lovbog) i den affattelse, der gik forud for den, der blev udstedt ved anordning nr. 2016-131 af 10. februar 2016, udledes, at selv om låneaftalen om en pengesum kan indeholde en bestemmelse om, at en ikke-erhvervsdrivende låntagers manglende betaling medfører førtidig ophævelse af aftalen, kan retten hertil ikke erklæres at være erhvervet af fordringshaver, uden at denne først har udstedt et påkrav, der ikke er blevet efterlevet, og uden at der er angivet en frist for, at skyldneren kan gøre indsigelse. Der kan dog ifølge denne praksis afviges fra kravet om et påkrav ved en udtrykkelig og utvetydig bestemmelse i aftalen (første afdeling for civile sager, 3.2.2004, [udelades], første afdeling for civile sager, 3.6.2015, [udelades], og første afdeling for civile sager, 22.6.2017, [udelades]), såfremt forbrugeren således er blevet oplyst om konsekvenserne af manglende opfyldelse af sine forpligtelser.

Begrundelse for den præjudicielle forelæggelse

- 10 Undersøgelsen af anbringendets led indebærer, at det først fastslås, om direktivets artikel 3, stk. 1, og artikel 4 skal fortolkes således, at de er til hinder for, at det i

forbrugeraftaler kan aftales, at der afviges fra påkrav, selv om dette er udtrykkeligt og utvetydigt angivet i aftalen, og om det omtvistede vilkår, idet det har til følge, at aftalen automatisk ophæves førtidigt og forfalder til øjeblikkelig betaling i tilfælde af mere end 30 dages forsinkelse af betalingen af et afdrag på hovedstolen, renter eller omkostninger, bør anses for urimeligt i lyset af bl.a. de kriterier, som Domstolen har udledt i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (sag C-421/14). Det kan hævdes, at et sådant vilkår tillader långiveren at ophæve aftalen uden rimeligt varsel og uden at give låntageren mulighed for at forklare sig om den misligholdelse, som han lægges til last, hvilket taler for, at der foreligger en væsentlig uligevægt. Det kan ligeledes gøres gældende, at et sådant vilkår, for at være gyldigt, skal være aftalt udtrykkeligt og utvetydigt, således at låntageren er fuldt oplyst om sine forpligtelser, hvilket taler for, at vilkåret ikke er urimeligt. Det kan tilføjes, at låntageren altid har mulighed for at anfægte anvendelsen af vilkåret for retten og opnå, at långiveren straffes for urimelig ophævelse af aftalen.

- 11 For så vidt angår det første kriterium, som Domstolen har udledt i førnævnte dom af 26. januar 2017, kunne det med henblik på en national rets vurdering af, om vilkåret om den førtidige ophævelse af låneaftalen på grund af en skyldners misligholdelse i en begrænset periode af sine forpligtelser eventuelt er urimeligt, medgives, at forbrugers misligholdelse af en fastsat månedlig termin er udtryk for vedkommendes manglende overholdelse af en forpligtelse, som er af afgørende betydning, idet forbrugeren har forpligtet sig til at betale de fastsatte månedlige ydelser, og denne forpligtelse har betinget långiverens forpligtelse.
- 12 Det andet kriterium, som indebærer en vurdering af, om mere end 30 dages forsinkelse af betalingen af et afdrag på hovedstolen, renter eller omkostninger, jf. det omtvistede vilkår, er udtryk for en tilstrækkeligt alvorlig misligholdelse henset til lånets varighed og størrelse, giver i højere grad anledning til spørgsmål. I betragtning af de længere løbetider på lån og de lavere rentesatser kan de udestående beløb være forholdsvis små i forhold til lånets varighed og størrelse på tidspunktet for långivers erklæring om førtidig ophævelse af aftalen, hvorfor den tilstrækkeligt alvorlige karakter af misligholdelsen kunne relativiseres, og der kunne tages hensyn til den overordnede ligevægt i kontraktforholdet. Et sådant ræsonnement, der ville indebære, at den påkendende ret i hver enkelt sag fastslog, fra hvilken beløbsgrænse i forhold til varigheden af lånet og fra hvilken frist misligholdelsen er tilstrækkeligt alvorlig til at begrunde, at lånet forfalder til øjeblikkelig betaling, kunne imidlertid anses for at skabe ulighed mellem forbrugerne.
- 13 Det er således spørgsmålet, om mere end 30 dages forsinkelse af betalingen af et enkelt afdrag på hovedstolen, renter eller omkostninger, jf. det omtvistede vilkår, kan være udtryk for en misligholdelse, der er tilstrækkeligt alvorlig henset til lånets varighed og størrelse.
- 14 Med henblik på anvendelsen af det tredje kriterium er det vigtigt at afgøre, om vilkåret fraviger de almindelige retsregler, der, hvor der ikke er aftalt specifikke betingelser i kontrakten, er gældende på området. De almindelige retsregler

foreskriver, at der fremsættes et påkrav, før aftalen erklæres førtidigt ophævet, idet det dog samtidig tillades parterne at fravige dette, idet en rimelig frist i så fald kræves overholdt. Da fristen er 30 dage ifølge det omtvistede vilkår, er det uklart, om denne frist er tilstrækkelig til, at låntageren kontakter långiveren, forklarer sig om sin angivelige misligholdelse og finder en løsning til at afslutte det eller de pågældende udeståender. Det omtvistede vilkår fastsætter imidlertid endvidere, at låntageren har mulighed for at anmode om en ændring af terminerne for at imødegå en eventuel risiko for misligholdelse.

- 15 Det er ikke desto mindre vigtigt at vide, om en frist på 30 dage kan anses for at bevirke en betydelig skævhed til skade for forbrugeren.
- 16 Endelig er det ikke præciseret i Domstolens dom af 26. januar 2017, om de fire kriterier, der er udledt med henblik på en national rets vurdering af, om vilkåret om den førtidige ophævelse af låneaftalen på grund af en skyldners misligholdelse i en begrænset periode af sine forpligtelser eventuelt er urimeligt, er kumulative eller alternative. Svaret på dette spørgsmål er nødvendigt for bedømmelsen af anbringendet og for at oplyse den nationale ret om den metode, der skal følges ved vurderingen af, om det omtvistede vilkår er urimeligt.
- 17 Det er ligeledes spørgsmålet, om vilkårets urimelige karakter i tilfælde af kumulative kriterier ikke desto mindre kunne udelukkes henset til den relative betydning af et af kriterierne.
- 18 Da afgørelsen af appelsagen afhænger af de spørgsmål, som anbringendet rejser, og som kræver en ensartet fortolkning af de bestemmelser i EU-retten, der finder anvendelse i den foreliggende sag, er det begrundet at forelægge sagen for Den Europæiske Unions Domstol.
- 19 Det er derfor nødvendigt at udsætte behandlingen af appellen, indtil Domstolen har udtalt sig om disse punkter.

PÅ GRUNDLAG AF DISSE PRÆMISSER

[Udelades]

FORELÆGGER Cour de cassation (kassationsdomstol) Den Europæiske Unions Domstol følgende spørgsmål:

1°/ Skal artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at det i forbrugeraftaler kan aftales, at der afviges fra påkrav, selv om dette er udtrykkeligt og utvetydigt angivet i aftalen?

2°/ Skal Den Europæiske Unions Domstols dom af 26. januar 2017, Banco Primus (sag C-421/14) fortolkes således, at mere end 30 dages forsinkelse af betalingen af et enkelt afdrag på hovedstolen, renter eller omkostninger kan være udtryk for en

misligholdelse, der er tilstrækkeligt alvorlig henset til lånets varighed og størrelse og den overordnede ligevægt i kontraktforholdet?

3°/ Skal artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for et vilkår, ifølge hvilket aftalen kan erklæres førtidigt ophævet i tilfælde af mere end 30 dages forsinkelse af betalingen, når den nationale lov, der foreskriver, at der fremsættes et påkrav, før aftalen erklæres førtidigt ophævet, tillader parterne at fravige dette, idet en rimelig frist i så fald kræves overholdt?

4°/ Er de fire kriterier, der er udledt af Den Europæiske Unions Domstol i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (sag C-421/14), med henblik på en national rets vurdering af, om vilkåret om den førtidige ophævelse af låneaftalen på grund af en skyldners misligholdelse i en begrænset periode af sine forpligtelser eventuelt er urimeligt, kumulative eller alternative?

5°/ Kan vilkårets urimelige karakter i tilfælde af kumulative kriterier ikke desto mindre udelukkes henset til den relative betydning af et af kriterierne?

Sagen UDSÆTTES, indtil Den Europæiske Unions Domstol har truffet afgørelse.

[Udelades] [Kassationsanbringenderne er vedlagt denne dom]